

**СИСТЕМА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ (СЗСИ)
ПРЕЗ 2003 ГОДИНА**

Средната стойност на нетния доход на стопанствата, включени в СЗСИ през 2003 година, достига около 17,5 хил. лв., като в земеделските кооперации е с около 50% по-нисък. Този резултат се дължи основно на високите разходи за работна заплата, осигуровки и за наем на земя.

Близо половината от анкетиранияте стопанства през 2003 година реализират отрицателен нетен доход от своята дейност.

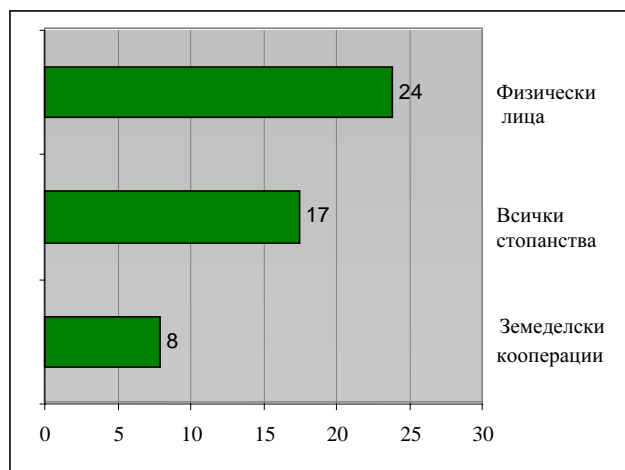
Нетната добавена стойност на един зает в растениевъдните стопанства е около 5,9 хил. лв., докато при животновъдните, тя не надвишава хиляда лева.

655 земеделски стопанства на територията на цялата страна са включени в системата през 2003 година.

Изследваните земеделски стопанства стопанисват около 4,3 млн. дка използвана земеделска площ (ИЗП), в т.ч. около 1,6 млн. дка пшеница, 1,0 млн. дка слънчоглед, 0,5 млн. дка ечемик, 0,4 млн. дка царевица за зърно и 0,1 млн. дка трайни насаждения. Те отглеждат около 22,6 хил. говеда, 13,8 хил. овце, 650 кози и 9,7 хил. свине.

Графика 1 Среден нетен доход на стопанство

(хил. лв.)

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

Около ¾ от анкетиранияте стопанства са специализирани в растениевъдство, 10% са специализирани в животновъдство, а 13% са смесени.

Данните в тази публикация представят резултатите от дейността на стопанствата, включени в СЗСИ през 2003 г.

Представителни резултати за пазарните стопанства в страната ще бъдат налични след пълното изграждане на СЗСИ през 2007 година.

Таблица 1 Структура на стопанствата, включени в СЗСИ през 2003 г.

Юридически статут	Брой стопанства	Използвана земеделска площ	Средна ИЗП	Използвана земеделска площ		
				собствена	под наем или аренда	по договор за съвместна обработка
	брой	дка	дка	дка	дка	дка
Всички стопанства	655	4 299 061.0	6 563.5	79 313.5	3 532 292.0	687 455.5
Физически лица	151	280 751.5	1 859.3	20 261.5	260 440.0	50.0
Земеделски кооперации	486	3 926 311.5	8 078.8	58 197.0	3 186 917.0	681 197.5
Търговски дружества и други	18	91 998.0	5 111.0	855.0	84 935.0	6 208.0

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

През 2003 година **средните приходи** на анкетираните стопанства достигат 351,7 хил. лв. Стопанствата, специализирани в животновъдство, които са много по-дребни, реализират средни приходи от едва 24 хил. лева.

Приходите от други дейности (предоставени механизирани услуги, отдавани площи под наем и др.) представляват около 13% от общите приходи на растениевъдните стопанства. За сравнение делът на този вид приходи в общите приходи на животновъдните стопанства е минимален (около 1%).

По-голямата част от анкетираните кооперации (90%) са специализирани в растениевъдство и съответно структурата на приходите в тези стопанства е близка до тази на специализираните в растениевъдство.

През 2003 година **средните разходи** на анкетираните стопанства възлизат на около 329 хил. лв. Основен дял в тях заемат разходите за работна ръка и механизация - между 17 и 41% от общите разходи на обхванатите стопанства.

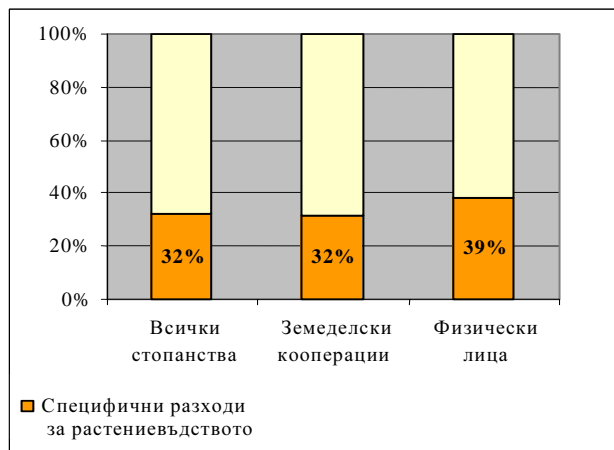
В земеделските кооперации е характерно използването предимно на платена работна ръка и предоставянето на механизирани услуги. Това обяснява високия дял на разходите за труд и механизация в тези стопанства (41%).

Делът на специфичните разходи за селскостопанска дейност в общите разходи варира в зависимост от специализацията на стопанствата. При животновъдните стопанства те представляват $\frac{2}{3}$ от общите разходи, а при растениевъдните, техният дял достига едва 30%.

Другите разходи, включващи разходи за горива, електроенергия, вода, лихви, амортизации и други, достигат 15-21% от общите разходи.

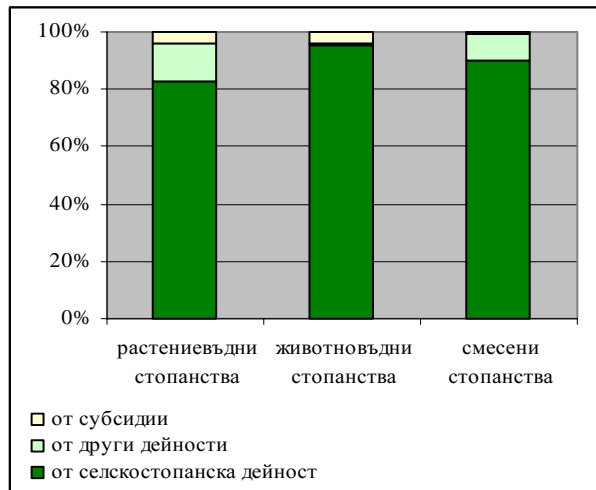
През 2003 година, за един лев приход в растениевъдството са необходими около 0,32 лв. специфични разходи, докато в животновъдството са необходими два пъти повече специфични разходи – 0,69 лв.

Графика 4 Дял на специфичните разходи за растениевъдство в приходите от растениевъдство

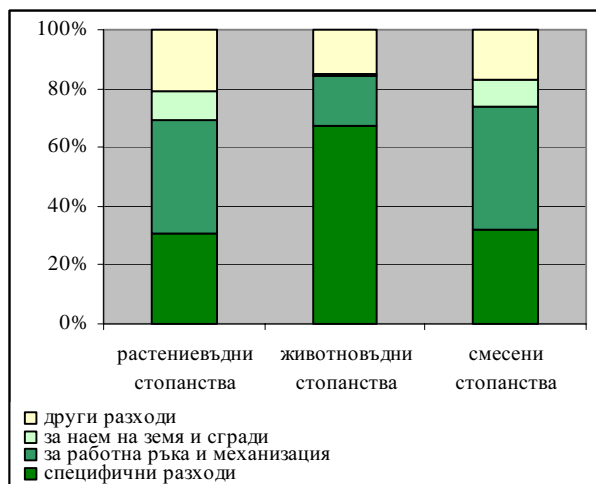
Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

Графика 2 Дял на видовете приходи в стопанствата, в зависимост от тяхната специализация

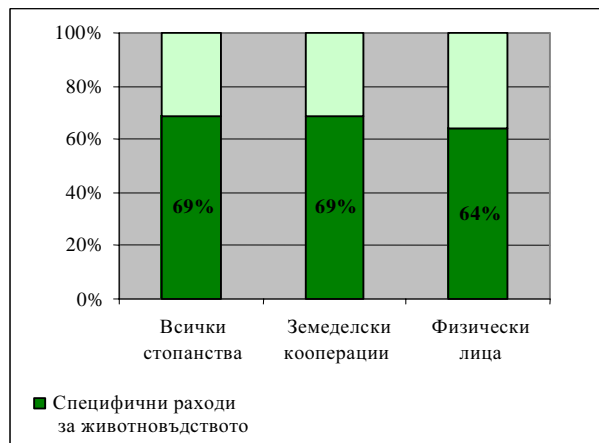
Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

Графика 3 Дял на видовете разходи в стопанствата, в зависимост от тяхната специализация

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

Графика 5 Дял на специфичните разходи за животновъдство в приходите от животновъдство

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

СПЕЦИФИЧНИ РАЗХОДИ В РАСТЕНИЕВЪДСТВОТО

Разходите за семена, торове и препарати имат приблизително еднакъв дял (между 27 и 32 %) в специфичните разходи в растениевъдство на анкетираните стопанства.

Другите разходи, включващи разходи за амбалаж, транспорт до тържището, застраховки и др., представляват 11% от общите специфични разходи в растениевъдството.

61% от анкетираните стопанства са използвали собствени и закупени семена за реколта 2003. Само закупени семена са използвали 13% от стопанствата.

Графика 6 Разпределение на специфичните разходи в растениевъдството по видове

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

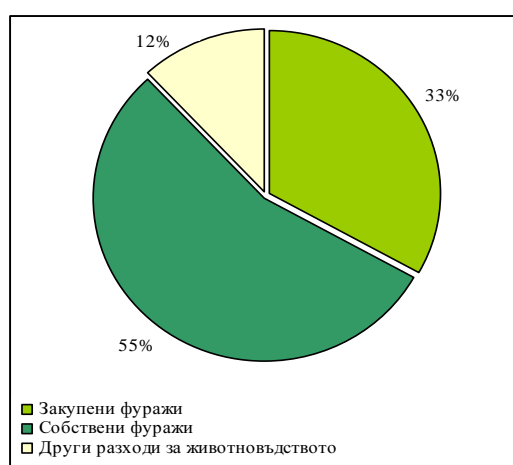
СПЕЦИФИЧНИ РАЗХОДИ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО

Разходите за фураж представляват около 90% от специфичните разходи в животновъдството на изследваните стопанства.

Другите разходи (препарати за почистване на оборите, медикаменти, ветеринарни услуги и др.) представляват около $\frac{1}{10}$ от общите специфични разходи в животновъдството.

78 % от анкетираните стопанства използват едновременно собствен и закупен фураж за изхранване на животните. Само 3% от стопанствата използват единствено закупен фураж.

Графика 7 Разпределение на специфичните разходи в животновъдството по видове

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

През 2003 година средната себестойност на пшеницата, получена в стопанствата от СЗСИ, е 42,4 лв./дка, а на ечемика съответно 38,5 лв./дка. Изчислението е направено на база разходите, формиращи себестойността в изследваните стопанства. Специфичните разходи, които са част от променливите разходи, служат за определяне на стандартната разлика по култури. Другите разходи, формиращи себестойността, включват разходите за горива и енергия, вода, външни услуги, амортизации, работни заплати и социални осигуровки, застраховки, лихви, наем за земя и др.

Таблица 2 Себестойност на декар за пшеница и ечемик

Разходи (лв./дка)	пшеница				ечемик			
	средна за стопанствата с пшеница	класове стопанства по площ на пшеницата в дка			средна за стопанствата с ечемик	класове стопанства по площ на ечемика в дка		
		до 100	от 100.1 до 500	500.1 и повече		до 100	от 100.1 до 500	500.1 и повече
Специфични разходи - общо	14.9	20.3	17.1	14.1	14.2	20.3	12.5	13.4
Семена	6.2	9.4	7.6	5.7	5.6	10.1	6.3	4.6
Торове	5.3	9.1	7.1	4.7	4.8	6.3	4.9	4.5
Препарати за растителна защита	3.2	1.6	1.5	3.5	3.1	3.6	1.2	3.3
Други материали	0.2	0.3	0.9	0.1	0.8	0.3	0.1	1.0
Други разходи - общо	27.5	45.0	42.4	24.4	24.2	34.5	30.6	21.0
Себестойност (лв./дка)	42.4	65.3	59.5	38.5	38.5	54.8	43.1	34.4

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2003

Поле на наблюдение на СЗСИ

Съгласно методологията на ЕС в полето на наблюдение на СЗСИ (FADN – Farm Accountancy Data Network) попадат земеделските стопанства, които са с пазарна насоченост (Регламент 79/65/ЕЕС от 15.06.1965 година). По този начин полето на наблюдение на СЗСИ е подсвкупност на единиците, анкетирани при преброяване на земеделските стопанства.

Резултатите от проведеното през 2003 г. преброяване на земеделските стопанства в България показват, че земеделските стопанства в страната са около 665 хиляди със среден размер на използваната земеделска площ около 44 дка. След анализ на резултатите за типологията и общата им стандартна разлика е взето решение, че в полето на наблюдение на СЗСИ ще се включват всички стопанства с икономически размер над 1 ик. ед. (около 157 хил.). Това представлява около ¼ от стопанствата, които формират 80% от общата стандартна разлика на страната.

Извадка на СЗСИ

2000 земеделски стопанства, подбрани на база тяхната специализация и икономически размер, ще бъдат включени в извадката на СЗСИ през 2006 година. В периода 2007-2009 година СЗСИ ще предоставя представителна информация за доходите от земеделска дейност на национално ниво, а след 2009 година ще бъдат публикувани и регионални данни.

Участието на земеделските стопанства в системата е на доброволен принцип. Стопанствата се набират до запълване на броя, фиксиран в извадката, на определеното географско ниво, специализация и икономически размер.

В тази връзка основните усилия през следващите години ще бъдат насочени към изпълнението на извадката чрез включването на определения брой стопанства, осигуряване на устойчиво функциониране на системата и представяне на надеждни резултати за доходите от земеделска дейност.

Таблица 3 Данни за структурата на земеделските стопанства в България през 2003 година и полето на наблюдение на СЗСИ

Юридически статут	Земеделски стопанствата по данни от ПЗС'2003г.			от които, включени в полето на наблюдение на СЗСИ		
	Брой стопанства	Използвана земеделска площ	Средна ИЗП	Брой стопанства	Използвана земеделска площ	Средна ИЗП
	брой	дка	дка	брой	дка	дка
Всички стопанства	665 548	29 044 796.3	43.6	157 279	26 293 374.6	167.2
Физически лица	661 733	12 286 347.6	18.6	153 692	9 628 401.0	62.6
Земеделски кооперации	1 992	11 693 094.7	5 870.0	1 936	11 644 868.9	6 014.9
Търговски дружества и други	1 823	5 065 354.0	2 778.6	1 651	5 020 104.7	3 040.6

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства'2003 (ПЗС'2003)

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ:

Използвана земеделска площ (ИЗП) е площта, използвана от стопанството, независимо чия собственост е. В ИЗП се включват обработваемата земя, трайните насаждения, семейните градини и постоянно затревените площи (ливади и пасища), които се използват само от изследваното стопанство.

Типологията на стопанствата позволява да се определят специализацията и размерът им, като се използва единен метод за класифициране на стопанствата в зависимост от дела на отглежданите от тях култури и животни, изчислен в стандартни разлики (СР). Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип производство и размер позволява сравнение на структурите в различните страни и във времето.

Типът на стопанството има 4 нива на детайлизация – общ, основен, специфичен и подразделение на специфичния. Стопанствата се групират в девет общи типа: полски култури, зеленчуци, трайни насаждения, преживни животни, непреживни животни, смесени растениевъдни, смесени животновъдни, смесени растениевъдно-животновъдни и неклассифицирани стопанства.

Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Решение 85/377, приложение II на ЕС, в зависимост от дела на частичните стандартни разлики по култури и категории животни. Стопанството е специализирано в дадено производство, когато 2/3 от общата му стандартна разлика се получава от това производство.

Икономическият размер на стопанството се измерва в икономически единици и позволява сравнение на стопанства с различни специализации, при които физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация. Икономическият размер на едно стопанство се определя като общата стандартна разлика на стопанството се раздели на 1 200 евро. Полученият коефициент се нарича **икономическа единица (ик. ед.)**. Една икономическа единица е равна на 1 200 евро.

Стандартните разлики (СР) са коефициенти, които се изчисляват за различните култури и категории животни. Те се получават като от стойността на продукцията от 1 декар/1 животно се извадят част от преките разходи (за семена, торове, препарати, фуражи, медикаменти и др.).

Редакционно публикацията е приключена на 30 септември 2005 г.
Отговорник на публикацията: Диана Атанасова
Редакция: МЗГ, дирекция "Агростатистика"
Композиция и печат: МЗГ, дирекция "Агростатистика"

За повече информация: МЗГ, дирекция "Агростатистика"
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzgar.government.bg
Интернет страница на МЗГ: www.mzgar.government.bg